Milan Jenčík

Zdivočelé Sudety

Nový pohled na dramatický rok 1938

Mladá fronta

Zdivočelé Sudety

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.e-reading.cz
www.palmknihy.cz

Milan Jenčík

Zdivočelé Sudety – e-kniha
Copyright © Mladá fronta, a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

MLADÁ FRONTA

Milan Jenčík

Zdivočelé Sudety

Nový pohled
na dramatický rok 1938

Mladá fronta

Milan Jenčík

Zdivočelé Sudety

Nový pohled
na dramatický rok 1938

© Milan Jenčík, 2018
ISBN 978-80-204-4952-8 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-204-5117-0 (ePDF)

Obsah

Úvod 9

Stráž obrany státu na stráži československé demokracie 21

Nástupové plány československé armády 103

Československá armáda v západních Čechách v roce 1938 119

Dobová svědectví o dramatických událostech 1938 221

Souhrnné porovnání lidských ztrát
v prostoru Železná Ruda – Aš na podzim 1938 257

Nezapomínáme 265

Dohra 279

Galerie – opevnění 295

Galerie – panoramata 317

Galerie – mapy 327

Chronologie hlavních událostí 343

Zdroje informací, použitá literatura 349

Nástup agresivní nacistické diktatury v Německu v první polovině třicátých let minulého století byl hlavním podnětem pro politické vedení československého státu k přijetí řady opatření, které měly dopad na chod země i na ozbrojené složky.

Úvod

Třicátá léta byla érou diktátorů. Jména jako Mussolini, Franco, Salazar či Stalin jsou dodnes obecně známa, ač každý reprezentoval něco jiného a užíval jiných metod k prosazení svých cílů. Existovali však i minidiktátoři typu Antanase Smetony v Litvě, dnes již dávno zapomenutí mimo rámec svých zemí. V Československu se zřejmě vlivem klimatu nastoleného prvním prezidentem T. G. Masarykem diktatura neprosadila a operetní pokusy generála Radoly Gajdy stát se československým vůdcem vyzněly nakonec až směšně. Zcela jinak vypadala situace v těsném sousedství republiky – v Německu, což vzbuzovalo obavy nejen u odpovědných činitelů státu, ale i prostých občanů. Adolf Hitler, jenž svojí demagogickou rétorikou získal na svou stranu nikoli nepodstatnou část německy mluvícího obyvatelstva, ať už v Německu samotném či mezi Němci v zahraničí, se totiž příliš netajil tím, že proti „umělému zplozenci Versaillu", jak němečtí nacionalisté vnímali Československou republiku, chystá útočná opatření vedoucí až k jeho rozbití. Československo, a to je třeba zdůraznit, nebylo ideálním státem. Mělo sice demokratické vnitřní uspořádání, ale i nevyřešené vztahy s menšinami včetně té německé a čechoslovakistická koncepce, vycházející z představy jednoho česko-slovenského národa, mohla fungovat pouze za předpokladu, že by s ní většina Slováků souhlasila – a tak tomu zdaleka nebylo (možná to tak nebylo ani na straně Čechů, odpovídající studie však dosud chybí). Stát založený na dosti vratkých základech a rozlohou průměrně veliký musel spoléhat na alianční zabezpečení a je třeba uznat, že diplomacie Edvarda Beneše, dlouholetého ministra zahraničí Československa, učinila v tomto směru vše, co bylo možné (smlouvy s Francií a Sovětským svazem, „Malá dohoda" atd.).

Meziválečné Československo bylo ve třicátých letech ve střední Evropě jednou z posledních bašt demokracie a existovala zde i početná skupina lidí, ochotných demokratické hodnoty hájit (platilo to stejně dobře pro Čechy, jako i pro Němce či Slováky). Etablování

Heim ins Reich!

Ukázkou meziválečného německého vnímání „životního prostoru" může být mapa s názvem „Heim ins Reich!" (Domů do říše!), nalezená u říšského Němce z Řezna, který se zranil při jízdě na kole mezi Prahou a Plzní dne 4. 9. 1933. Na mapě bylo barevně vyznačeno, kde všude v Evropě sídlí Němci v počtu okolo 30 miliónů. Z mapy vyplývala nejen myšlenka revize mírových smluv, ale i požadavek na sjednocení Němců do jednoho státu. K Německu mělo být připojeno jižní Holandsko, část Belgie, Lucembursko, Alsasko-Lotrinsko, většina Švýcarska, Rakousko, severní část Itálie, část Maďarska a Jugoslávie. Z Československa pak Bratislava a její okolí, pás podél hranic od Břeclavi ke Znojmu, celá jižní Morava, pohraniční pás od Cmuntu (Gmündu) po Cheb (Böhmerwaldgau), celé Deutschböhmen sahající až k Plzni. Dále pohraniční pás až k Liberci, na Moravě tzv. Sudetenland sahající ke Svitavám. Připojeny měly být i jazykové ostrovy v okolí Brna, Jihlavy a Olomouce.

„pořadové kultury" v Německu, kde stát organizoval nekonečné vojenské přehlídky a z tribun zaznívaly výhrůžky i (většinou plané) nabídky ke smíru, nemohlo přesto v republice, kde Němci tvořili zhruba 23 % obyvatelstva, zůstat bez odezvy. Němečtí demokraté spolupracující s vládou v Praze se ocitli v defenzívě a na jejich místo se dostali protagonisté, jejichž jediným zájmem bylo zničit Československo a spojit se s mocným sousedem. Odpovědí státu mohla být jedině snaha o zlepšení obranyschopnosti, a to za situace, kdy s velkou částí oněch třiadvaceti procent populace se nedalo z různých důvodů počítat. Sudetoněmecká strana Konrada Henleina už totiž natolik ovládla veřejný prostor menšinových struktur, že to alespoň navenek vypadalo, jako by německá menšina stála jednotně za Hitlerem (a Henleinem, což bylo v podstatě jedno a totéž). Je zajímavé, že propagandou se nechali ovlivnit – a platí to též pro pozdější časy – i mnozí Češi a Slováci.

Určujícím a výchozím materiálem zabývajícím se na československé straně možným konfliktem s Německou říší (tehdy oficiální název Německa) se stala armádní studie z roku 1932, která podala základní obraz o válečném potenciálu „nepřítele" a současně stanovila období, ve kterém mělo dojít ke krizi ve vzájemných vztazích. Tímto obdobím se měly stát roky 1937–1938. Československo tak mělo na přípravu své obrany zhruba šest let. Současně byly definovány změny, jež bylo zapotřebí vykonat k zvýšení obranyschopnosti. V oblasti branné

REPUBLIKA
ČESKOSLOVENSKÁ

legislativy byla přijata řada zákonných opatření a norem. Především byla zřízena Nejvyšší rada obrany státu.[1] Zrušen byl zákon o čtrnáctiměsíční prezenční službě. Služba ve zbrani byla prodloužena na 2 roky. V roce 1935 se poprvé po dlouhé době navýšil vojenský rozpočet, který v předchozích letech, hlavně pod vlivem světové hospodářské krize, setrvale klesal.[2] Armáda započala svou celkovou modernizaci, zahájena byla výstavba opevnění. Nejdůležitější signál však vyslala politická reprezentace státu v čele s prezidentem Edvardem Benešem (od roku 1935), když veřejně vyslovila svou podporu armádě. Přijetí dalších legislativních norem ke zvýšení obranyschopnosti státu pak díky této podpoře na sebe již nenechalo dlouho čekat. V roce 1935 byl přijat zákon o ochraně a obraně proti leteckým útokům, v roce 1936 obsáhlý zákon o obraně státu,[3] ve kterém byla shrnuta veškerá opatření nutná k obraně, tedy za stavu ohrožení bezpečnosti státu a za branné pohotovosti.[4]

Vládním nařízením z 23. října 1936 byla zřízena Stráž obrany státu (SOS) pro zajištění ochrany státních hranic. Posledním z řady důležitých legislativních opatření se stal zákon č. 184/1937 o branné výchově. Po této záplavě zákonů i pod tlakem mezinárodních událostí se pomalu, ale jistě začalo měnit celospolečenské vnímání armády. Z ne příliš chtěné instituce se stala armáda potřebná a životně důležitá.

Německo bylo, pokud jde o vojenské záležitosti, přesto o krok napřed, v neposlední řadě proto, že jeho politická reprezentace v čele s Hitlerem přesně věděla, co chce (revizi hranic v Evropě, zajištění dominance Německa, sjednocení všech Němců v jednom státě). Československý spojenec Francie a francouzský spojenec Velká Británie projevovaly stále více sklony k ústupkům a ochotu akceptovat

1 Legislativně byla zakotvena zákonem č. 131 v roce 1936 (§ 9 – § 17), nicméně její činnost byla zahájena již v roce 1933. Jejím předchůdcem byl Armádní poradní sbor, a to do 1. 12. 1933.

2 Armádní rozpočet byl kromě uvedené skutečnosti poznamenán i vlnou pacifismu, která po skončení první světové války zaplavila celou Evropu (Locarnské úmluvy z roku 1925). Tato vlna vytvořila podmínky pro odzbrojovací konferenci v Ženevě v roce 1927. Výsledná jednání byla nakonec neúspěšná. Místo odzbrojení začal růst neklid v Evropě i ve světě.

3 Zákon 131 ze dne 13. května 1936 o obraně státu, který řešil např. problematiku pracovní povinnosti, povinnosti veřejných a některých jiných zaměstnanců, osobní úkony, věcné prostředky, hospodářskou organizaci a rozpočtové hospodářství, povinnosti registrovaných podniků a podniků důležitých pro obranu státu, zvláštní ustanovení o působení obcí a omezení v oboru radioelektronických zařízení, mimořádná opatření, cenzuru apod.

4 Jeho smyslem bylo zabezpečení co nejrychlejšího přechodu státu z mírového na válečný stav.

„rozumné" Hitlerovy požadavky. Henleinovi příznivci v Československu se postupně radikalizovali. Anexe Rakouska v březnu 1938, provedená Němci za trpného přihlížení Francie i Velké Británie, dodala Sudetoněmecké straně nové impulzy a značně ztížila možnosti československé obrany, neboť hranici s Německem prodloužila o celý rakouský sektor. Západní část republiky se ocitla v jakémsi obklíčení – kolem Čech a Moravy se na severu, západě a jihu táhlo výhradně německé území. Hitler dal Henleinovi a jeho sudetoněmeckým přátelům jasné instrukce: při jednání s pražskou vládou „žádat vždy tolik, abychom nikdy nemohli být uspokojeni". Před světem se měly menšinové problémy Československa prezentovat tak, aby vina padla na československou stranu. V tomto ohledu propaganda pracovala fenomenálně. Líčila, jak Češi brání sebeurčovacím právům sudetských Němců, přestože se jimi sami oháněli, když vytvářeli československý stát, zveličovala každý přehmat úřadů v pohraničí či konstruovala zcela vymyšlené incidenty. V Berlíně přitom souběžně plánovali, že Čechům, „kteří v tomto prostoru koneckonců nemají co dělat", upřou jakákoli práva na samostatnou existenci.

Terminus technicus Sudety

V této souvislosti je důležité si ozřejmit význam pojmu Sudety. Výraz „Sudéta Oré" neboli Sudety pochází z Ptolemaiovy mapy světa z 2. století našeho letopočtu, ve které označuje název pohoří v místech, kde jsou dnešní Krkonoše, Orlické hory a Jeseníky. Ve středověku a raném novověku se používal málo, ale s ohledem na vliv ptolemaiovského obrazu světa v zapomenutí neupadl nikdy. Pro své účely si jej na přelomu 19. a 20. století adaptovala německá národnostní skupina, obývající (především) české pohraničí a sídlící zde od 13./14. století.

České i německé kraje tvořily v minulosti státoprávně vždy jeden celek, ať už se jednalo o Čechy či Moravu (a Slezsko). Archaický pojem „sudetský" a „Sudety" se v německém prostředí prosadil ve své době patrně proto, že vystihoval většinou horský či podhorský ráz příhraničních krajů, kde Němci sídlili. Přes němčinu se pak v odpovídajícím odstupu dostal rovněž do češtiny.

C-80509

Páteř jednotek československé útočné vozby druhé poloviny 30. let minulého století: lehký tank vzor 35. Celkově bylo pro čs. armádu vyrobeno 298 kusů. Zásadní slabinou stroje byl zimní provoz, respektive startování v zimních podmínkách. (Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha)

P-V0091

Další technika čs. útočné vozby. Tančík vzor 33 (vpravo) byl v roce 1938 beznadějně zastaralý. Lehký tank vzor 38 byl sice zaveden do výzbroje, ale vyrobené kusy již přebírali němečtí okupanti. (Milan Jenčík)

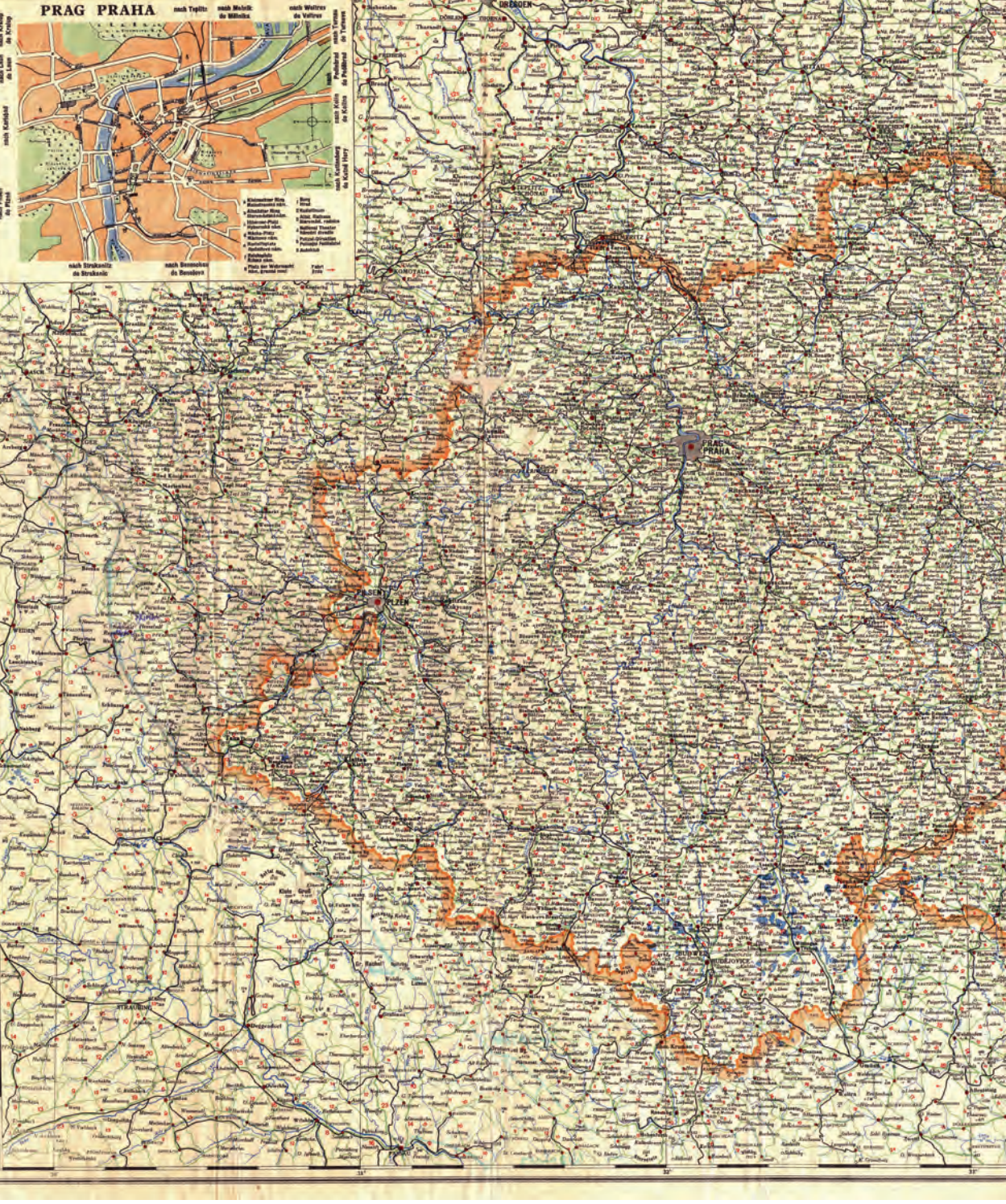
PRAG PRAHA
DRESDEN
PRAG PRAHA
PLZEŇ
PLZEŇ
STRAKONICE
BUDĚJOVICE

Torzo části Československa po přijetí mnichovského diktátu. (Sbírka Josef Frančík, Třemošná u Plzně)

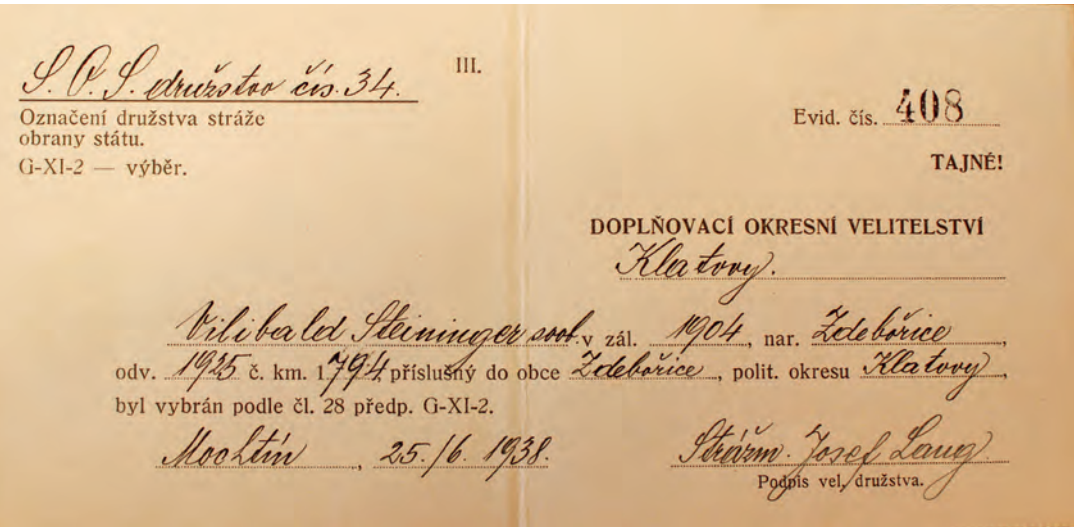

S. O. S. družstvo čís. 34.

III.

Označení družstva stráže obrany státu.

G-XI-2 — výběr.

Evid. čís. 408

TAJNÉ!

DOPLŇOVACÍ OKRESNÍ VELITELSTVÍ

Klatovy.

Vilibald Steininger zool. v zál. 1904, nar. Zdebořice, odv. 1925 č. km. 1794, příslušný do obce Zdebořice, polit. okresu Klatovy, byl vybrán podle čl. 28 předp. G-XI-2.

Mochtín, 25./6. 1938.

Stržm. Josef Lauer

Podpis vel. družstva.

Ukázka určení za příslušníka SOS.
(SOA Domažlice)

Odznak příslušníků SOS

Stráž obrany státu na stráži československé demokracie

Stráž obrany státu (SOS)

K ustanovení SOS došlo na základě vládního nařízení č. 270/1936 Sb. Základním úkolem SOS byla ochrana neporušitelnosti státního území, dále pak spoluúčast na ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečí. To mělo tváří v tvář Hitlerově „nové kultuře" v mezinárodních vztazích zásadní význam. Zabezpečování územní celistvosti mělo kromě jiného umožnit mobilizaci a nástup československé armády. Ze služebního hlediska byla stráž podřízena okresním úřadům, konkrétně přednostovi hlavního politického úřadu (případně jeho zástupci), z hlediska výcviku pak ministerstvu vnitra. Pod vojenské velení přecházela v okamžiku vyhlášení ostrahy hranic nebo při jejich napadení. Základní taktickou jednotku tvořilo družstvo o síle 8–13 mužů. Organizační základ jednotlivých družstev SOS se vytvářel z příslušníků četnických a policejních stanic a z oddělení finanční stráže. Proti určení za příslušníka SOS nebylo odvolání.

Vzhledem k nedostatečným počtům příslušníků stráže utvářených z výše uvedených složek se tyto počty doplňovaly vojenskými posilami především ze správního obvodu mateřského okresu. Německé obyvatelstvo v pohraničí se ve většině případů chovalo vůči příslušníkům SOS nepřátelsky. Tím vytvářelo tlak nejen na příslušníky stráže, ale i na jejich rodiny. Na základě těchto zkušeností se po ukončení částečné květnové mobilizace provádělo doplňování jednotek SOS především z řad státně spolehlivých vojáků prezenční služby. A také se dělo maximálně diskrétně. I přes toto opatření

Ročník 1936. 1199

Sbírka zákonů a nařízení
státu československého.

Částka 77. Vydána dne 31. října 1936.

Cena: Kč 1·—.

Obsah: (270.—273.) 270. Nařízení o stráži obrany státu. — 271. Nařízení o obmezení obchodu se sazenicemi ovocných a okrasných stromů a keřů a sazenicemi révy. — 272. Vyhláška o zrušení visové povinnosti ve styku s Monakem. — 273. Vyhláška o mezinárodní působnosti obchodní dohody mezi republikou Československou a královstvím Maďarským ze dne 14. června 1935 se závěrečným protokolem z téhož dne.

270.

Vládní nařízení ze dne 23. října 1936 o stráži obrany státu.

Vláda republiky Československé nařizuje podle čl. I zákona ze dne 21. června 1934, č. 109 Sb. z. a n., o mimořádné moci nařizovací, ve znění zákona ze dne 17. června 1936, č. 163 Sb. z. a n.:

§ 1.

(1) Zřizuje se stráž obrany státu (dále jen stráž).

(2) Úkolem stráže je ochrana neporušitelnosti státních hranic a nedotknutelnosti státního území a spolupůsobení při ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti.

(3) Stráž může býti pověřena i prováděním jiných úkolů, souvisících s úkoly uvedenými v odstavci 2, na příklad též úkolů celní správy. Takové opatření učiní ministerstvo vnitra v dohodě s příslušným ministerstvem.

§ 2.

(1) Stráž je složena

a) z příslušníků četnictva, policejních strážních sborů, obecní stráže bezpečnosti a vojenských osob,

b) z příslušníků finanční stráže a osob majících postavení jiné veřejné stráže, jiných zaměstnanců státu, ústavů, podniků a fondů státních nebo státem spravovaných a zaměstnanců veřejnoprávních korporací, ústavů, podniků a fondů, ať ve služebním poměru veřejnoprávním či soukromoprávním, pokud jsou podle svého služebního poměru určeni k výkonu strážní, policejní nebo podobné služby.

(2) Celkový počet příslušníků stráže určuje ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem národní obrany a ministerstvem financí.

(3) Osoby uvedené v odstavci 1 určuje za příslušníky stráže okresní úřad. Osoby, které nejsou ve státní, zemské neb okresní službě, mohou býti určeny za příslušníky stráže jen se svým souhlasem. Osoby vojenské a osoby uvedené v odstavci 1, písm. b) budou určeny za příslušníky stráže v souhlase s orgánem, který určí příslušný státní ústřední úřad. Okresní úřad může příslušníka stráže kdykoliv zprostiti této funkce.

(4) Osoby uvedené v odstavci 1, písm. a) stávají se příslušníky stráže určením podle odstavce 3, osoby uvedené v odstavci 1, písm. b) stávají se příslušníky stráže pro případ potřeby a pro dobu, které stanoví okresní úřad, jakož i pro dobu potřebného výcviku.

(5) Proti opatřením podle odstavců 3 a 4 není žádného opravného prostředku.

§ 3.

(1) Stráž je v příčině služby konané podle tohoto nařízení podřízena politickým (státním policejním) úřadům, v příčině výcviku, vyučování, kázně a kontroly služby svým velitelům (§ 6) a ve všech těchto směrech ministerstvu vnitra.

(2) V případě § 1, odst. 3 náleží řízení služby, patřící do oboru jiného ústředního úřadu než ministerstva vnitra, orgánům, jež určí předpisy vydané podle § 6, odst. 1.

§ 4.

(1) Stráž je vojensky organisována a vycvičena.

(2) Příslušníci stráže podléhají při výkonu služby podle tohoto nařízení vojenským trest-

byla ale většina příslušníků SOS po likvidaci okleštěné republiky v březnu 1939 vyšetřována německou tajnou policií (gestapem) a část z nich skončila po zapojení se do odbojové činnosti na nacistických popravištích. Velitel 9. praporu SOS Domažlice, podplukovník pěchoty Jaroslav Herkloc, zemřel ve vězeňské nemocnici ve Vratislavi dne 21. srpna 1943.

Velitel 9. praporu SOS Domažlice podplukovník pěchoty Jaroslav Herkloc. (SOA Horšovský Týn)

Činnost jednotek SOS se řídila Organizačním řádem SOS, směrnicemi pro výcvik, směrnicemi pro zřizování zátarasů a překážek na komunikacích a především služebním předpisem G-XI-2, první a druhý díl. Tento předpis podléhal přísnému evidování a utajení. Důsledně byl kontrolován a v případě akutního nebezpečí jeho ztráty, vyzrazení nebo zcizení podléhal spalovacímu procesu s následným sepsáním protokolu o jeho provedení. Předpis pro zajištění hranic rozeznával celkem 3 stupně ochrany státních hranic – stálá opatření, ostrahu hranic (O) a kryt hranic (K). Pohotovost jednotkám SOS se vyhlašovala automaticky nebo rozkazem nejvyššího velitelství SOS. Při narušení státních hranic, při nepokojích v pohraničí, při nebezpečí vzniku z prodlení, mohly pohotovost vyhlásit i nižší stupně.

Při nařízení pohotovosti odcházely jednotky SOS na bojová stanoviště bez vojenských posil. Tyto posily po doplnění, vystrojení a vyzbrojení přiváděl na konkrétní bojové stanoviště určený zástupce družstva SOS z mírového stanoviště. Sestava pro vedení boje byla zakreslována do map, stejně jako mírová a bojová stanoviště jednotlivých družstev. V září 1938 byla naprostá většina této dokumentace zlikvidována. Úkol jednotce se vydával ve dvou výtiscích formou rozkazu (jeden výtisk byl založen u jednotky, druhý pak u velitelství praporu). Základem činnosti jednotek byla činnost družstva, maximálně čety. Bojová stanoviště družstev SOS představovaly četnické stanice, budovy finanční stráže a stanoviště v terénu. Výpis ze služebního předpisu – vedení boje v pohraničí říká, že polní stráž představuje malý oddíl usazený na vhodném místě s úkolem střežit a pozorovat přidělený úsek a bránit v postupu menších nepřátelských jednotek. Polní stráže se umisťovaly ve vzdálenostech na dva a více kilometrů od sebe. Ve dne se stráž

Velitelství praporu SOS. Domažlice. Příloha: 1.

K čj. 5/305 Taj. 1938. Přísně TAJNÉ

Smluvená znamení pro spojení s letcem.

1./ Signály dávané terči /: ze země:/ při spojení s letcem:

Číslice	Terče	V ý z n a m
1		Jsem na místě v dotyku s nepřítelem.
2		Jsem na místě mimo dotyk s nepřítelem.
3		Ustupuji.
4		Nepřítel má útočnou vozbu.
5		Mám nedostatek střeliva.

2./ Signály raketami: a./ dávané letcem:

Kde jste ? /: výzva k vyložení terčů:/... bílá s 1 světlicí
Rozumím ..... zelená s 1 světlicí.
Nepřátelské nebezpečí /: shromažďování, útok
protiútok:/ hrozí ze směru, kterým letím.....fialový dým.
Terén nad kterým letím zdá se volný .....
neb jen slabě obsazen nepřítelem..... bílá s chvostem.
Slyšte moji radiotelegrafní zprávu .....žlutý dým.

b/ Dávané orgány stráže :

- Nepřítel útočí / vyjimečně pokud bude k disposici děl.také:žádáme děl.palbu/.....červená s 1 světlicí
- Ustupujeme.....zelená s 1 světlicí
- Vlastní děl. střílí na nás.....bílá s chvostem / s 1 světlicí /

Způsoby spojení pomocí signalizačních terčů a světlic. (SOA Domažlice)

Lehký kulomet vzor 26, hlavní zdroj palebné síly družstev SOS. (Milan Jenčík)

nacházela na vyvýšených místech, v noci pak na cestách. Zajištění stanoviště se provádělo do všech směrů. Obsluze lehkého kulometu bylo uloženo si vybudovat jedno až dvě záměnná postavení. Před stanoviště polní stráže se umisťoval nástražný drát s plechovkami. Stanoviště polní stráže mělo zůstat, pokud to jen bylo trochu možné, utajeno. Budované zátarasy měly být pod palbou polní stráže. Doporučeno bylo budování klamných postavení. V obraně proti nepřátelské útočné vozbě (tankům) mělo být využito zátarasů a průbojného střeliva. Doporučeno bylo mířit na věže, střílny a průzory. Obecně však obrana proti nepřátelské útočné vozbě nebyla jednotkami SOS cvičena. Zajímavý byl způsob spojení s letectvem za využití signalizačních terčů a světlic.

Základní výzbroj příslušníků SOS představovaly služební zbraně, především puška vz. 24 nebo 33, tři ruční granáty na osobu, ocelová přilba vz. 32, bodák v pochvě, 120 nábojů na pušku. Dále bylo pro družstvo SOS předpokládáno 1200 nábojů pro lehký kulomet vzor 26 (ve službě se velmi osvědčil), třicet nábojů do osvětlovací pistole, dva signalizační terče pro spojení s letectvem, dávky potravin, plynové masky, výstrojní vybavení (v dřívějším názvosloví strůj), jízdní kolo apod. Počty výzbroje a výstroje se uzpůsobovaly složení a potřebám jednotlivých družstev SOS.

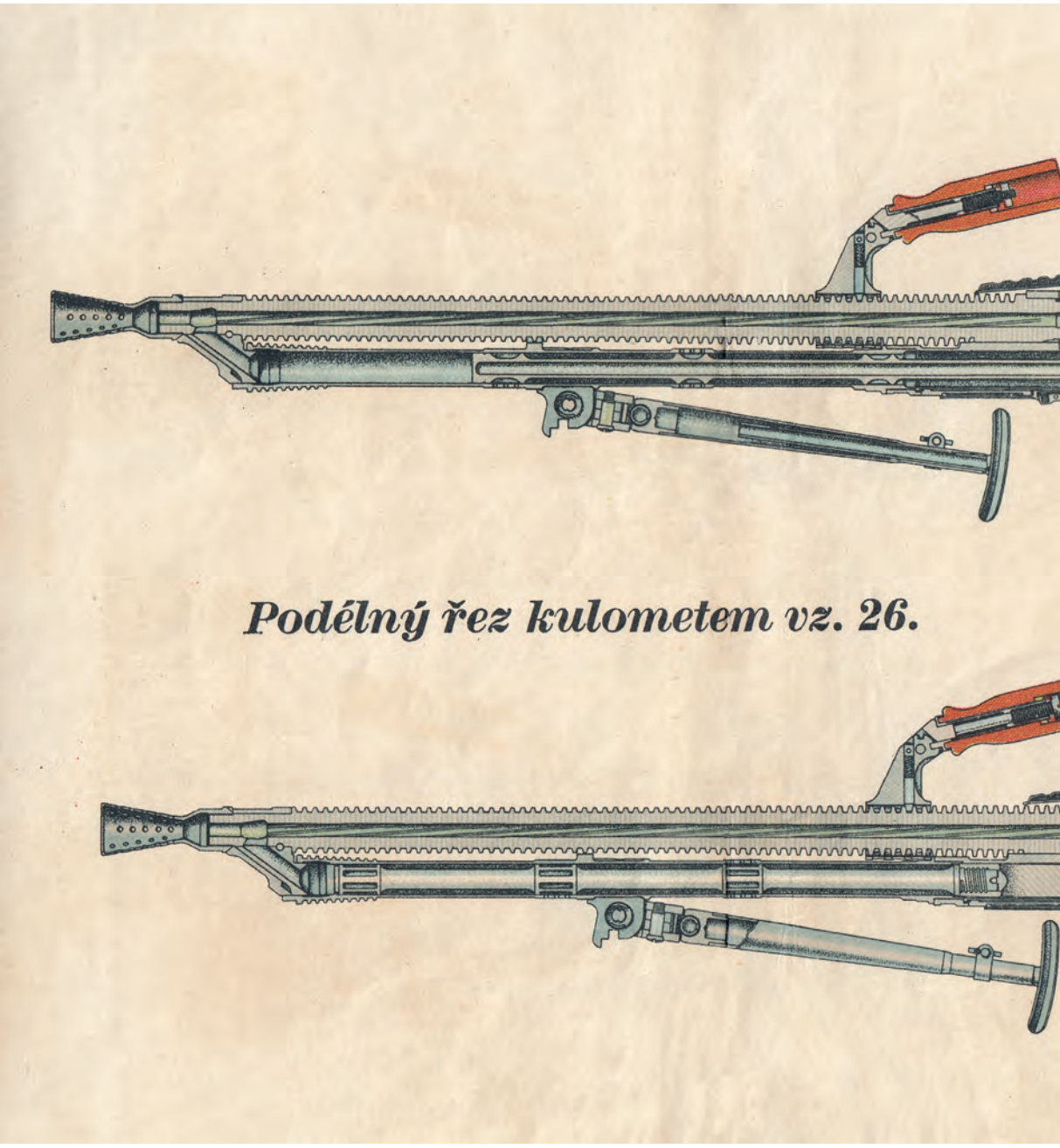

Řez lehkým kulometem vz. 26. (Archiv redakce)

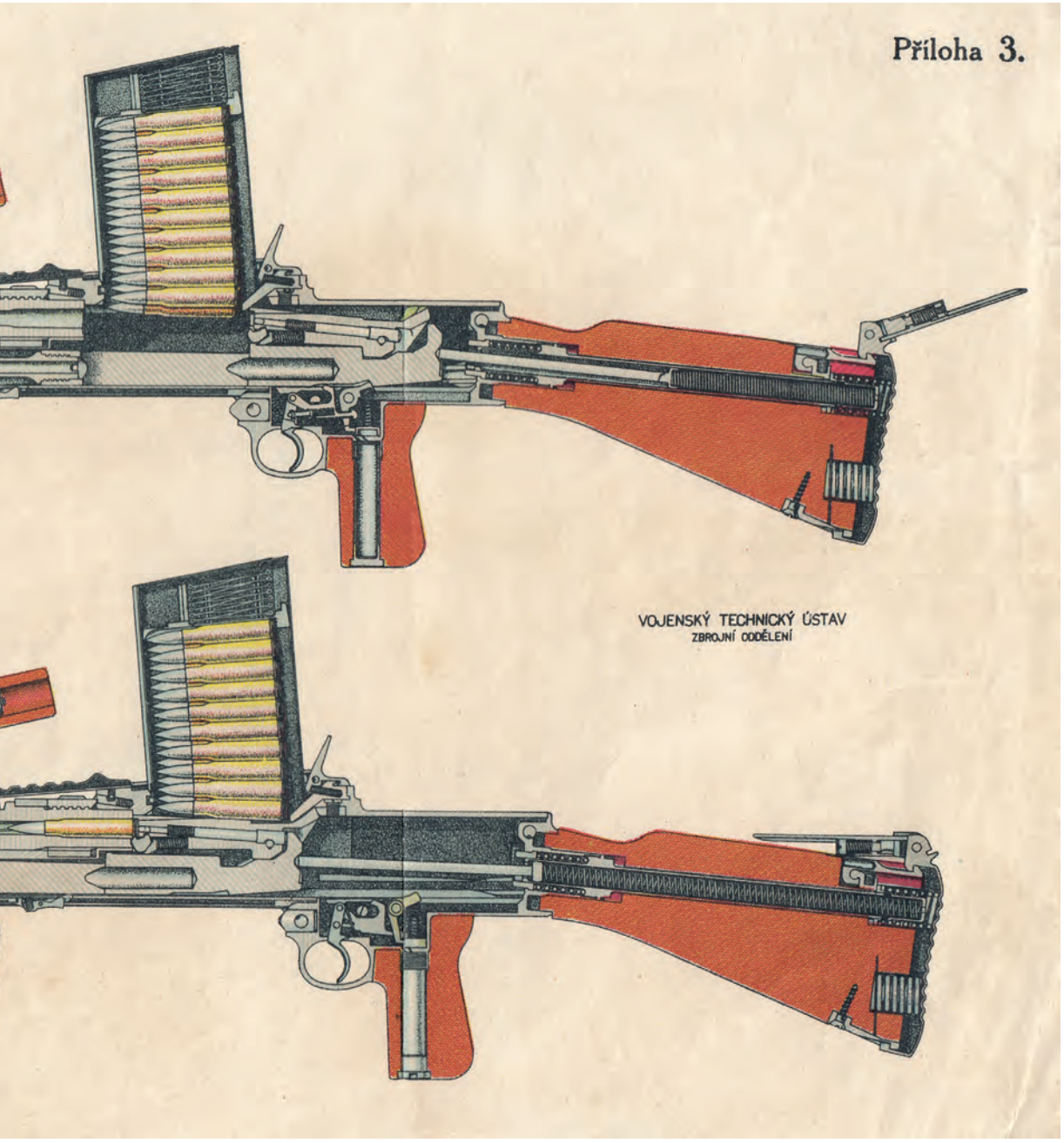
Příloha 3.
VOJENSKÝ TECHNICKÝ ÚSTAV
ZBROJNÍ ODDĚLENÍ

Puška vzor 24. (Moravský zemský archiv v Brně)

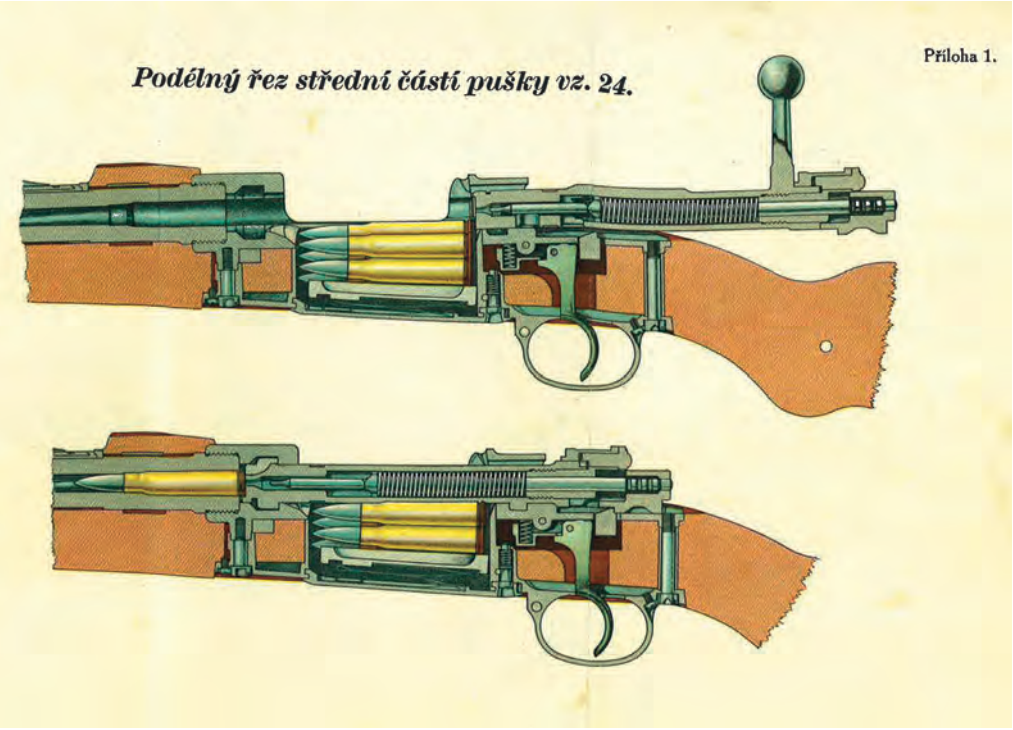

Částečný řez puškou vzor 24. (Rezina)

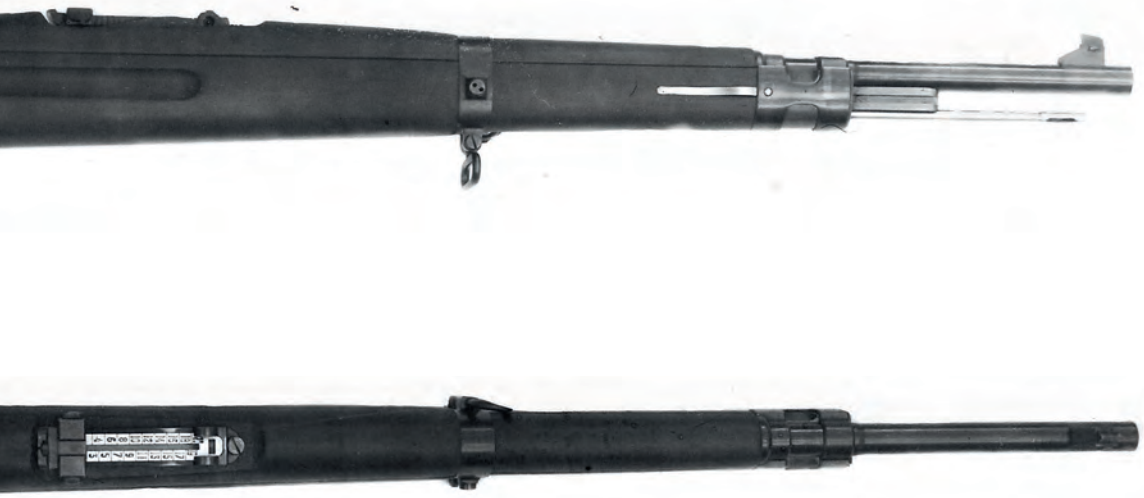

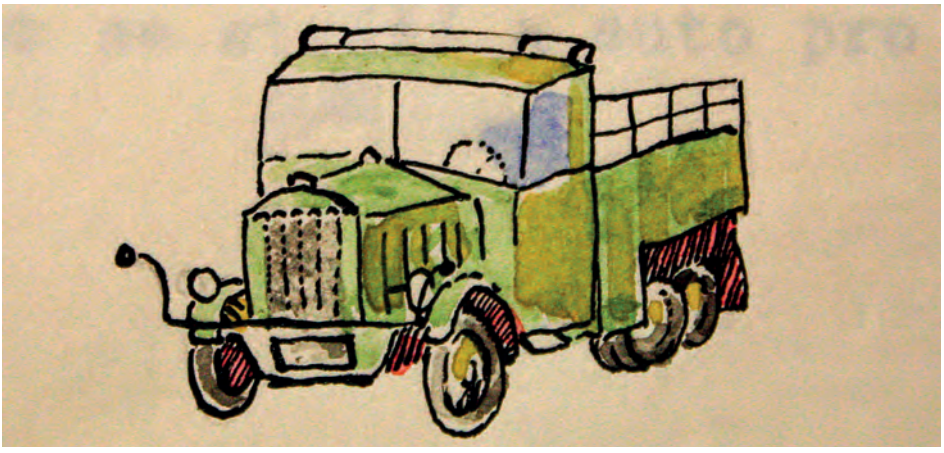

Dobové vyobrazení tříosého nákladního automobilu Praga RV pro cca 15 osob. V důvěrném plukovním rozkazu č. 7 dragounského pluku 4 ze dne 14. března 1938 se kromě jiného píše: „U nákladního automobilu se objevují tyto závady – praskání rámů (na levém podélníku) v místech pod převodovou skříní a nad konzolou zadního pera. Dále pak předčasné opotřebení válců zaviněné špatnou a neodbornou obsluhou vozidla." (Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha)

Puška vz. 33 na dobových fotografiích. (Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha)

Bodák pro pušku vz. 33 na dobových fotografiích. (Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha)

Nepsanými hvězdami Bahen 2018 se stala vozidla reprezentující čs. útočnou vozbu, jak se v meziválečném Československu oficiálně říkalo obrněné technice. Tři její zástupci na snímku se ovšem ve skutečnosti nemohla takto potkat, protože lehký tank vzor 38 (zcela vzadu) přišel již pozdě. Posloužil hlavně Němcům při útoku na Západ, v menší míře pak při vpádu do Sovětského svazu

v červnu 1941. Válku dosloužil v druhosledových jednotkách a v týlové službě. Na „správné straně" se uplatnil během Slovenského národního povstání v roce 1944. Po skončení války a vyřazení z výzbroje čs. armády byl používán jako tahač v dolech především na severu Čech. Torzo podvozku jednoho z takovýchto tahačů lze vidět i v muzeu v Rokycanech. (Milan Jenčík)

U tohoto lehkého tanku vz. 38 z Vojenského historického ústavu Praha se dá za diskutabilní označit kamufláž. Údajně je provedena podle originálu dochovaného tankového vozu tvořeného tankem LT vz. 35, který byl hlavní palebnou součástí pancéřového vlaku z období Slovenského národního povstání.

Námitky se konkrétně týkají brčálově zelené a béžové barvy. Ale ani tato drobná vada na kráse tomuto nádhernému exponátu nijak neublížila. (Milan Jenčík)

Velitelský vůz Škoda 903 vyrobený v letech 1940–1942 v počtu dvaačtyřiceti kusů. (Milan Jenčík)

Asistenční jednotka či družstvo Stráže obrany státu míří na náklaďáčku Walter z roku 1929 do prostoru zásahu. (Milan Jenčík)

31

Příslušníci SOS při instruktáži před asistenčním zásahem. Žluté výložky označují příslušenství vojáků k jezdectvu. Foto z dobové rekonstrukce v červnu 2016. (Milan Jenčík)

Ukázka standardní výbavy vojenské posily SOS. Pohyblivost vojáka při takovémto množství nesené výstroje a výzbroje byla silně omezena. (Milan Jenčík)

Takzvaná částečná mobilizace v květnu 1938

Dne 20. května 1938 byl československými důvěrníky v Německu zaznamenán „pohyb" jednotek wehrmachtu v Bavorsku, Slezsku a Sasku. Zprávy měla údajně potvrdit i britská zpravodajská sekce pro střední Evropu. Současně bylo zachyceno i heslo „AMTSWALTER", které znamenalo vyhlášení pohotovosti pro vedoucí funkcionáře Sudetoněmecké strany. Do souvislostí zapadaly i nepokoje v pohraničí a signály o jejich přípravě např. v Chomutově i jinde.[5] Svou roli zcela nepochybně sehrála i nedávná anexe Rakouska Německem a strach z opakování se stejného scénáře.

Na vzniklou hrozbu a množství ne příliš optimistických zpráv vyvstala potřeba adekvátně reagovat. Ve 21.20 hod. nařídil hlavní štáb provedení hesla „Zborov". Došlo k povolání prvního ročníku první zálohy a bylo provedeno uzavření státní hranice. Krátce nato následoval pokyn k povolání záložníků technických a speciálních odborností na mimořádné vojenské cvičení ve zbrani v délce čtyř týdnů. Současně byla vyhlášena velitelská a zpravodajská pohotovost (heslo 4949). Pro jednotky SOS heslo znamenalo zintenzivnění zpravodajské činnosti a zajištění nepřetržité dosažitelnosti velitele. Na mírových stanovištích SOS byla zřízena stálá telefonní služba. Dne 20. května 1938 vyhlásilo ministerstvo vnitra ve 23.40 hod.[6] pohotovost

5 Jako ideový základ těchto nepokojů sloužily směrnice k boji proti Československu přijaté Adolfem Hitlerem a vůdcem Sudetoněmecké strany Konradem Henleinem dne 28. března 1938 pod názvem „Základní plánování O-A (GRUNDPLANUNG). V souladu s těmito směrnicemi měli sudetští Němci uplatňovat své nároky vůči Československu s konečným cílem likvidace státu. Tento ideový cíl nalezl značnou odezvu u tehdejšího sudetského obyvatelstva. V tomto období také vzniká notoricky známé heslo „ES KOMMT DER TAG" (přijde den). Součástí plánu byl kromě dalšího i nárok na začlenění Čech a Moravy do říše. Odůvodnit se to mělo zejména historickými ohledy (dějiny Čech jsou dějinami říše). Dalším důvodem se mělo stát tvrzení, že ve střední Evropě vzniklo bolševické nebezpečí, které přímo ohrožuje Německo a které je nutno v zájmu míru a pokoje odstranit. Český jazyk měl být postupně vymýcen a mělo se zamezit i jeho obrození v budoucnu. Zničit se měla česká inteligence a židé. Součástí směrnic byly i pokyny pro období zostřeného konfliktu s následným zásahem Německé říše a pokyny pro období vedení operací. Německé letectvo mělo útočit nejen na vojenská, dopravní a průmyslová střediska, nýbrž i na hustě obydlená sídliště, která byla označena za sídla bolševické a husitské nenávisti. Sudetští Němci měli být přidělováni do štábů německých jednotek jako poradci v národnostně-politických otázkách. Památníky českých vůdců se měly odstranit, stejně tak i legionářů.

6 V Lidových novinách ze dne 8. června 1938 je zaznamenáno: „V kritické noci přitáhli naši vojáci do německé vesničky v nejjižnějších Čechách a jeden byl vyslán, aby vzbudil starostu, henleinovce. I šel a zabouchal mu u chalupy na dveře. ‚Wos ist?' volal z vnitřku rozespalý starosta. ‚Vstávejte!' odpovídal voják, ‚der Tag is gekumn!'" Obdobný rozhovor se traduje i mezi motocyklistou hraničářského praporu v Domažlicích a starostou německé obce Mlýnec.

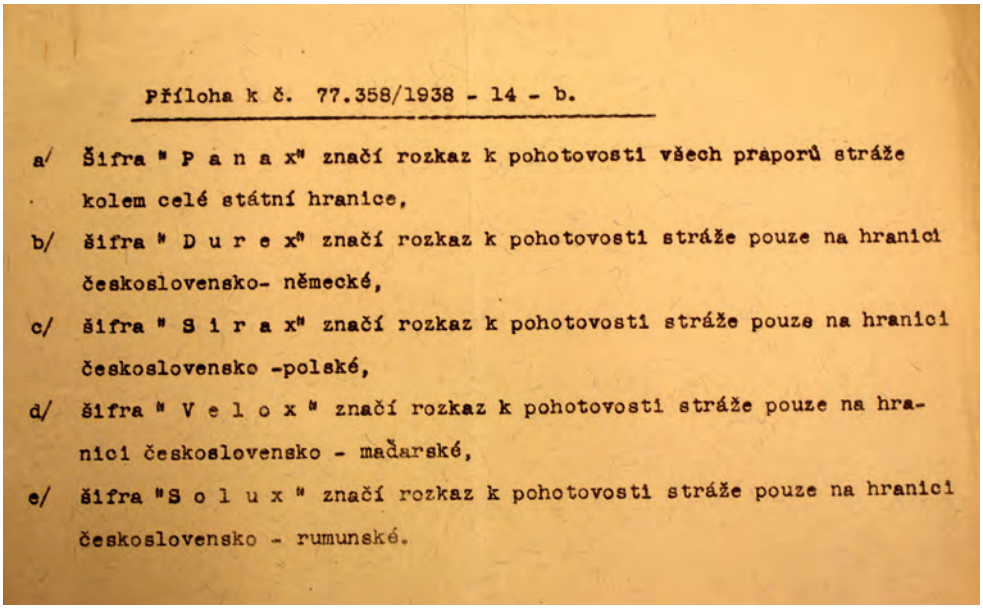

Příloha k č. 77.358/1938 - 14 - b.

a/ Šifra " P a n a x" značí rozkaz k pohotovosti všech praporů stráže kolem celé státní hranice,

b/ šifra " D u r e x" značí rozkaz k pohotovosti stráže pouze na hranici československo- německé,

c/ šifra " S i r a x" značí rozkaz k pohotovosti stráže pouze na hranici československo -polské,

d/ šifra " V e l o x " značí rozkaz k pohotovosti stráže pouze na hranici československo - maďarské,

e/ šifra "S o l u x " značí rozkaz k pohotovosti stráže pouze na hranici československo - rumunské.

Šifry pro vyhlašování pohotovosti SOS pomocí radiostanice ministerstva obrany pro případ nefunkčního telefonního nebo telegrafického spojení. Praktická zkouška pronikání signálu byla skutečně provedena. Využita byla šifra „Solux". (SOA Domažlice)

Úvodník Českého deníku ze dne 22. května 1938

Pozorujeme, že se v řady našeho občanstva vznáší neklid a rozruch. Veřejné mínění se otravuje pověstmi od ucha k uchu a fantasie jednotlivců je zveličuje v hrůzostrašné události. Tato propaganda je záměrná, neboť má za cíl rozvrátiti vnitřní klid, vyprovokovati nějaký neprozřetelný čin a zneužití toho pak pro temné cíle této podvratné akce, sloužící nepřátelům našeho státu.

Naše vláda prohlásila jasně, že zamezí všeliký teror a jakékoliv protizákonné činy. Věříme v její silnou ruku, věříme v sílu své armády i svých bezpečnostních orgánů, ale věříme především v mužnou rozvahu svého lidu. Kdy by se dal strhnout k neprozřetelné akci, pracuje do rukou našich nepřátel. Kdy by uvěřil všelikým pověstem, ať sebe pošetilejším, a tyto pověsti zveličoval a šířil dále, budil by jen paniku a ustrašenectví, nedůstojné našeho národa. Nebojíme se, nic nás nezviklá, naopak, je-li situace ve střední Evropě nebezpečná, pak musíme všichni do houfu. Pak platí pro každého z nás: Jeden za všechny a všichni za jednoho! Buďme ve střehu a připraveni na vše, ale zachovejme klid, jasnou mysl a lví srdce! Podepsán DR. Karel Domin, poslanec N. S. a předseda Národního sjednocení kraje plzeňského.

V Plzni dne 22. května 1938. Nedělní vydání. Ročník XXVII. (74.) Číslo 140.

Punčochy
Pieron
Plzeň
Masaryk. Republiky 23.
Koupací obleky

ČESKÝ DENÍK

50 h

ZACHOVEJTE KLID!

Pozorujeme, že se v řady našeho občanstva vnáší neklid a rozruch. Veřejné mínění se otravuje pověstmi od ucha k uchu a fantasie jednotlivců je zveličuje v hrůzostrašné události. Tato propaganda je záměrná, neboť má za cíl rozvrátiti vnitřní klid, vyprovokovati nějaký neprozřetelný čin a zneužiti toho pak pro temné cíle této podvratné akce, sloužící nepřátelům našeho státu.

Naše vláda prohlásila jasně a rozhodně, že zamezí všeliký teror a jakékoliv protizákonné činy. Věříme v její silnou ruku, věříme v sílu své armády i svých bezpečnostních orgánů, ale věříme především v mužnou rozvahu svého lidu. Kdo by se dal strhnout k neprozřetelné akci, pracuje do rukou našich nepřátel. Kdo by uvěřil všelikým pověstem, ať sebe pošetilejším, a tyto pověsti zveličoval a šířil dále, budil by jen paniku a ustrašenectví, nedůstojné našeho národa. Nebojme se, nic nás nezviklá, naopak, je-li situace ve střední Evropě nebezpečná, pak musíme všichni do houfu. Pak platí pro každého z nás: Jeden za všechny a všichni za jednoho! Buďme ve střehu a připraveni na vše, ale zachovejme klid, jasnou mysl a lví srdce!

DR. KAREL DOMIN,
poslanec N. S. a předseda Národ. sjednocení kraje plzeňského.

Nejde o mobilisaci.

Jeden ročník povolán k mimořádnému cvičení.

Z Prahy 21. května. Ministr národní obrany povolal podle příslušných ustanovení branného zákona se souhlasem vlády jeden ročník zálohy a náhradní zálohy, doplněný příslušníky speciálních zbraní, k mimořádnému cvičení.

Důvodem tohoto opatření jest nutnost, zacvičit záložníky v používání nově zavedených zbraní (stejně jako se to děje v jiných státech).

Zároveň byl vzat zřetel k potřebě zvýšit nedostatečné dnešní stavy a zajistit v dnešní pohnuté době klid, pořádek a bezpečnost státu, jakož i zabránit jakýmkoliv dalším incidentům, jaké se vyskytly v některých místech republiky.

K této úřední zprávě dovídáme se z kompetentních míst:

Jak z textu zprávy je patrno, jedná se tu o opatření ministra národní obrany, jež bylo učiněno z důvodů ve zprávě uvedených a nejde tedy o žádnou mobilisaci, ku které by samozřejmě nestačilo pouhé opatření ministra národní obrany; bylo by k němu třeba rozhodnutí příslušných ústavních činitelů. Ministr národní obrany učinil toto opatření na základě ustanovení § 22 branného zákona.

Na provokace odpovíme sebevědomým klidem.

Henleinovské provokace v řadě znělmčených míst. Německý starosta plivá na české vojáky.

Z Prahy 21. května. K incidentům, jež se udaly v pátek 20. května, oznamuje CTK, na základě úředního šetření toto: V pátek o 16. hod. v Chomutově na tržním náměstí stoupenci sudetoněmecké strany spílali československým vojákům a plivali na ně. Vojáci hájili nepřítelnost stráží a žádali o zákrok. Stráž civilisty napomenula a do 20. hod. byl klid.

Těsně před 20. hodinou mladík, obleczený v ordenerský stejnokroj sudetoněmecké strany, vlezl na náměstí na skupinu 8 vojáků. Jeden voják se za ním rozběhl, ale vrátil se zpět, když se vytrhnika dotkl. Byl však při návratu napadeň několika civilisty. Nato ostatní vojáci vyzvali napadeného k ochraně a zadrželi civilistu Ernsta Müllera, který na ně již dříve plival, a předali jej stráži.

Při tom byli vojáci napadeni skupinou sedmeri sudetoněmecké strany, takže na náměstí povstala vraťka. Němci vykřikly vrátili armádu a snažili se vytrhnouti vojákům bodla. Vtom přispěchala těžkoozbrojná stráž, která přišla ve chvíli, kdy na náměstí byl zadržen a odvíděn iniciátor těchto nepřátelností, Franztišek Sattler.

Ke stráži se přihnal dav asi 150 osob a pokoušel se Sattlera osvobodit. Stráži přispěli na pomoc vojáci, kteří uzavřeli ulici, vedoucí do náměstí, a umožnili stráži odvésti zadrženého. Na náměstí bylo v té době celkem asi 150 až 200 Němců a asi 20 vojáků.

V zápětí přispěchala četnická a vojenská motorovost a zároveň s ní byla alarmována celé pohotovost jednotek sudetoněmecké strany, jež se nacházela v »Turnhalle«.

Z »Turnhalle« přišlo s hloučkem asi 300 osob, vedených poslancem SdP. Nemetzem, který je podněcoval k tomu, aby se nedali. Policie a četnictvo vyšli demonstrantům vstříc a zadrželi je za Wolgangem, kde, kde se nět ke rvačce, která se přenesla na Tržní náměstí. Zase na vojáky plivl též starosta města Störbrich, který stál na balkoně svého domu, jak to bylo bezpečně zjištěno řadou svědků.

Stráži se pak podařilo zatlačiti demonstranty do »Turnhalle« a vojáky na Tržní náměstí. Ve 20.45 hodin byl ve městě klid, demonstranti v »Turnhalle«, v počtu asi 500 osob, byli jednotlivě pouštěni domů. Vzhledem k tomu, že poslanec Nemetz tvrdil, že mnoho demonstrantů bylo těžce zraněno, odebral se policejní lékař do »Turnhalle« a žádal poslanec Nemetze, aby mu ukázal raněné.

Poslanec Nemetz však uvedl, že už všichni odešli. Podle policejního hlášení bylo zraněno snad nanejvýš 6—8 osob, a to pravděpodobně lehce, neboť mohli z »Turnhalle« zase odejíti. Kromě zadržených Müllera a Sattlera byla zadržena ještě další 6 osob, z nichž 3 pro neupozlednutí stráže a jeden proto, že udeřil do ramene policejního agenta obuškem, omotaným ocelovým drátem. Ve 20.10 hod. došla do Chomutova zpráva, že se Žatce vyjela motorem k Chomutovu 2 nákladní auta s ordnery sudetoněmecké strany. Policie učinila opatření, aby auta byla na okraji města zadržena.

Ve 23.10 hod. vojenská hlídka poháněla na náměstí 3 muže, které vyzvala, aby se zastavili. Oslovení však neuposlechli a dali se na útěk směrem k ulici Freundgasse, kde vběhli do domu č. 155.

Předtím však vystřelil desátník, který vedl hlídku, ráno z vojenské pušky do vzduchu. Policejní stráž se hned dostavila a provedla prohlídku domu, při čemž byli zadrženi Josef Kraus a Antonín Singer, oba německé národnosti, třetího se nepodařilo zlikvidovat.

Stráž byla rozptýlit ještě 15členný hlouček Němců.

V noci rovněž došlo k incidentu v Jirkově, kde asi 30 turnerů se procházelo v sevřeném útvaru. Dva civilní strážníci vyzvali hlouček k rozchodu a předvedli jednoho z turnerů, který se choval hrubě. Hned nato před budovou policejní expozitury v Jirkově došlo ke shluku asi 30 osob. Zadržený byl po zjištění propuštěn, takže pozdější intervence poslance SdP. Dr. Zippelíusa byla už bezpředmětná.

Praha se nedá provokovat.

Z Prahy 21. května. Včera večer bylo silné zvýšená frekvence na Václavském náměstí, zvláště po ukončení některých veřejných schůzí, jejichž účastníci se tudy ubírali. Pokusilo se počaly tvořiti hloučky osob, které provokovaly různé hesla. Byly bezpečnostní stráží vyzvány k rozchodu a když neuposlechly, byly rozptýleny. Při zakročení stráže bylo předvedeno 8 osob pro neuposlechnutí výzvy k rozchodu. Všichni předvedení byli po vyšetření propuštěni.

Chebský incident.

Z Prahy 21. května. Dne 21. května 1938 v časných hodinách ranních došlo na silnici, vedoucí z Chebu na Goldberg, k politováhodné události, při níž přišly dvě osoby svým vlastním zaviněním o život. Na této silnici jel za podezřelých okolností motocykl, obsazený dvěma muži; oba jezdci, v nichž byli později zjištěni Jiří Heffmann, rolník, narozený r. 1892 ve Vonkově, polit. okres Cheb, tamtéž příbližný, a Mikuláš Böhm, narozený r. 1894 v Horních Lomanech, politický okres Cheb, tamtéž příbližný, byli zvednutím ruky a opětným voláním policejního strážníka v jazyce českém i německém vyzváni, aby zastavili. Neuposlechli, jízdu zrychlili a při nárazu s motocyklem přímo na policejního strážníka, takže tento musel uskočit, aby nebyl přejet. Proto vystřelil strážník z pušky, při čemž mířil v pravé strany na přední kola motocyklu, aby pachateli poranilo a zmeškal tak další jízdu; vyšlevi však zasáhl oba jezdce, pokračovali silnice v místě zatáčce stoupá. Oba zranění byli ošetřeni v blízkých kasárnách, kde jeden z nich zakrátko zemřel. Druhý, který byl dopraven do chebské nemocnice, zotavil brzy nato vlasnul. Ve věci byla zavedena nejpřísnější šetření a učiněno též trestní oznámení.

Dnes byly v Plzni šířeny poplašné zprávy. NEJSOU ODŮVODNĚNY. Konā se vojenské cvičení na zkoušku. NENÍ ŽÁDNÝCH PŘÍČIN K ZNE-

Český deník ze dne 22. května 1938 ujišťoval

Ministr národní obrany povolal podle příslušných ustanovení branného zákona se souhlasem vlády jeden ročník zálohy a náhradní zálohy, doplněný příslušníky speciálních zbraní, k mimořádnému cvičení. Důvodem tohoto opatření jest nutnost, zacvičit záložníky v používání nově zavedených zbraní (stejně jako se to děje v jiných státech). Zároveň byl vzat zřetel k potřebě zvýšit nedostatečné dnešní stavy a zajistit v dnešní pohnuté době klid, pořádek a bezpečnost státu, jakož i zabránit jakýmkoliv dalším incidentům, jaké se vyskytly v některých místech republiky. K této úřední zprávě dovídáme se z kompetentních míst: Jak z textu zprávy je patrno, jedná se tu o opatření ministra národní obrany, jež bylo učiněno z důvodů ve zprávě uvedených a nejde tedy o žádnou mobilisaci, ke které by samozřejmě nestačilo pouhé opatření ministra; bylo by k němu třeba rozhodnutí příslušných ústavních činitelů. Ministr národní obrany učinil toto opatření na základě ustanovení § 22 zákona.

praporům SOS. Jednotlivá družstva SOS zahájila přesun na bojová stanoviště. Zvláště bleskový nástup vojenských posil svědčí o jejich odhodlání a morálce. Celkově bylo v Československu v pohotovosti na 27 710 příslušníků SOS. Nálada byla velmi dobrá. SOS stála připravena na svých stanovištích k obraně hranic a vlasti.

Zrušení opatření

K večeru 23. května 1938 byla určenými jednotkami plně zaujata zesílená sestava ostrahy hranic podle předem připravených plánů. Bylo vykonáno částečné zatarasení komunikací, byly učiněny přípravy k ničení. Rozvezena byla munice. Již 24. května 1938 však bylo nařízeno omezení pohotovosti jednotek SOS. Dělo se tak na základě oficiálního prohlášení Německa, že vůči Československu nemá válečné úmysly. 6. června byla zrušena pohotovost SOS na hranicích s Maďarskem, 13. června po „celkovém zklidnění" situace pak i ostraha státních hranic s Německem. Vojenské posily byly propuštěny k 20. červnu. O dva dni později byla odvolána i částečná branná pohotovost státu. Samotná činnost jednotek SOS byla i přes dílčí nedostatky hodnocena kladně. Že hodnocení bylo zasloužené, o tom svědčí i fakt, že místní organizace Sudetoněmecké strany začaly ihned po skončení květnových událostí sestavovat seznamy osob náležejících ke stráži.

Zhodnocení přijatých kroků

Celkově lze vyhlášení armádních opatření v květnu 1938 označit za opatření, která byla přijata předčasně. Hlavním důvodem pro jejich vyhlášení byly zpravodajsky ne zcela ověřené informace o soustřeďování německých vojsk v Sasku, Bavorsku a Slezsku. V tomto případě se pravděpodobně jednalo o pouhé přesuny německých vojsk. Vedlejšími důvody jejich vyhlášení bylo konání obecních voleb v Československu a místní nepokoje, které si např. v Chebu vyžádaly dva mrtvé z řad příslušníků Sudetoněmecké strany.[7]

V rozkazu ministra národní obrany Františka Machníka ze dne 4. června 1938 se pravilo: „Zprávy o chování vojska při opatřeních, které jsem v poslední době učinil a o poměru vojska k občanstvu, dávají mě již nyní možnost vyslovit se pochvalně o kázni vojska a o jeho zásluze na udržení pořádku. Rád také zjišťuji výtečný poměr vojska k občanstvu. Jsem přesvědčen, že i v dalším průběhu událostí zůstanou příslušníci armády na výši situace. Je však třeba, aby všichni velitelé dále poučovali své podřízené o tom, že nesmějí při žádné příležitosti zavdávat příčiny k jakýmkoliv stížnostem a že jejich chování k občanům všech národností musí být naprosto bezvadné. Přední ctností za mimořádných poměrů je snášenlivost vojska. Zvláště si musí všechny vojenské osoby uvědomiti, že nejsou oprávněny zasahovat do věcí, které se netýkají vojenské služby. Jakékoliv samovolné zasahování vojska do veřejných poměrů je nepřípustné a bude co nejpřísněji stíháno. Vojsko působí také svým zevnějškem a chováním mimo službu. Všichni velitelé dbají, aby kázeň ve službě i mimo službu byla naprosto bezvadná. V zájmu udržení kázně a vyvarování se možným incidentům, posádkoví velitelé vydají po zralém uvážení a podle místních poměrů příslušné zákazy návštěvy veřejných místností a zábav. Zjistí-li velitelé překročení mezí slušného chování nebo nerespektování dobrého jména armády a vážnosti dnešní doby,

7 Tyto ztráty souvisejí s trestními případy členů SOS, strážmistra Korandy a inspektora Riedla, kteří dne 21. května 1938 v Chebu na Zlatém vrchu krátce po půlnoci zastřelili dva sudetské Němce vracející se ze schůze henleinovců. Na výzvu strážců k zastavení motocyklu dvojice nijak nereagovala a naopak ještě přidala plyn, což se jim stalo osudným. Přelíčení proti strážcům se konalo v politicky velmi bouřlivé atmosféře za účasti tří sudetoněmeckých advokátů, členů Henleinovy strany. Jednání bylo vzhledem k rozporům odročeno za účelem doplnění řízení místním ohledáním a rekonstrukcí činu (prováděl npor. Dr. Karel Melichar od divizního soudu Plzeň). Při soudním přelíčení byla nutná asistence prakticky celého praporu III. pěšího pluku 18. Po okupaci byli oba příslušníci SOS zatčeni a převezeni do koncentračních táborů. Riedl zahynul v Sachsenhausenu v roce 1942, Kovanda v Dachau 2. května 1945.

Hlídka Stráže obrany státu v Chebu. (SOA Horšovský Týn)

zakročí proti viníkům co nejpřísněji. Velitelé jsou také povinni stále poučovat své podřízené o povinnosti zachovávat služební tajemství a zakročují důsledně a zavčas proti zjištěným viníkům. Žádám všechny velitele, aby přispěli při každé příležitosti k tomu, aby armádě bylo zachováno její důstojné a čestné postavení, které si zvláště v poslední době ve státě získala svým příkladným a obětavým vystoupením, oceněným všemi, kdož měli příležitost a snahu její výkony sledovat. Nařizuji, aby obsah tohoto výnosu byl dán ihned na vědomost všem vojenským osobám u všech vojenských útvarů, ústavů a úřadů. Postarejte se o urychlené písemné proniknutí tohoto rozkazu na podřízené."

Celkový počet obětí se na straně sudetských Němců zastavil na čísle 6. Dalších 17 osob bylo zraněno. Třeba v Úlicích na Plzeňsku byl zraněn na hlavě Ernst Wenzel. U obětí byly ve dvou případech na vině dopravní nehody, dvě osoby (jak už bylo uvedeno) zastřelili příslušníci SOS v Chebu. Celkově se tyto ztráty dají označit za malé v porovnání s těmi, které měly ještě přijít.

Na české straně je dosud zaznamenána jediná oběť, kdy 23. května 1938 byl nešťastnou náhodou postřelen vojín Václav Řeřicha z Klatov, příslušník 9. roty hraničářského praporu 6 „Sibiřských úderníků" (zřejmě v objektu lehkého opevnění). Jmenovaný zemřel ve Sborové nemocnici 2 v Plzni 27. května.

Informace o koncentraci německých vojsk se nakonec podle následných hlášení domácích i cizích zpravodajských důstojníků nepotvrdily. Skutečným výsledkem těchto opatření bylo další zhoršení mezinárodního vnímání Československa. Nepříteli rozkryla plánovaná opatření a daňové poplatníky stála přibližně 1,5 miliardy předválečných korun. Za pozitivní lze označit rychlost a způsob provedení částečné mobilizace, která překvapila svět a prokázala, že národ je připraven k boji za svobodu a nezávislost.

Podle poznámek plukovníka Jodla[8] Hitler považoval opatření přijatá čs. armádou za bezpříkladnou troufalost a provokaci. Současně je považoval za snížení své autority jako vůdce všech Němců, které si nemohl dát znova líbit. Na základě přijatých opatření byl donucen odložit útok proti Československu s tím, že se na něj musí důkladněji připravit.[9] Za tímto účelem vydal 28. května 1938 podrobnou směrnici k útoku na Československo s datem zahájení do 2. října 1938.[10]

Situace v září 1938

I přes celkové uklidnění bylo jasné, že květnové události byly pouhou předehrou. V první polovině září roku 1938 vznikla opět situace, kdy bylo zapotřebí posílit ostrahu státní hranice. Ministerstvo obrany navzdory potížím s počty státně spolehlivých občanů přidělilo SOS vojenské posily. 12. září 1938 promluvil Adolf Hitler na sjezdu své strany v Norimberku o otázce německé menšiny v Československu. Projev se stal signálem pro vypuknutí povstání německého obyvatelstva v pohraničí. Přepady četnických stanic, služeben finanční stráže, pošt, ale i bytů českého či židovského obyvatelstva nabraly na síle.

8 V roce 1938 poradce A. Hitlera, později náčelník operačního štábu německých ozbrojených sil (OKW) v hodnosti generálplukovníka.

9 Přesto lze považovat německý útok v květnu 1938 za ne příliš pravděpodobný i s ohledem na skutečnost, že obsazením Rakouska vznikla nová strategická situace, která nutně musela znamenat přepracování plánu „Grün".

10 Směrnice „OK" No 42/38 ze dne 30. května 1938 pod názvem „Válka na dvou frontách s hlavním úsilím na jihovýchod" (Strategické soustředění Grün).

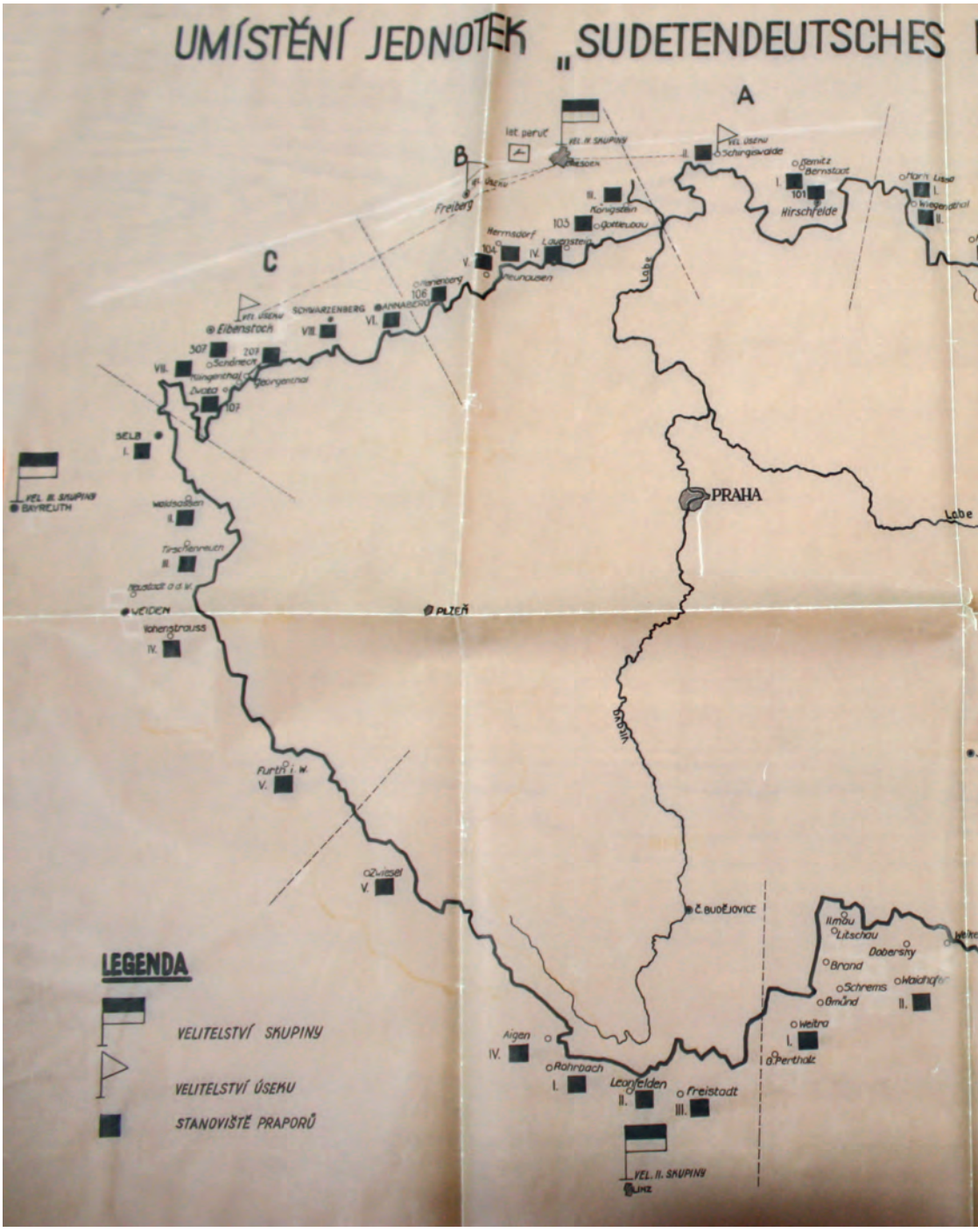

Rozmístění jednotek Sudetendeutsches Freikorps ke dni 28. září 1938. Největší hustota rozmístění byla zaznamenána v Sasku. Je zajímavé, že některé prostory jsou prakticky bez pokrytí anebo jen s malou hustotou. Podle názoru autora tyto prostory korespondují s hlavními útočnými směry wehrmachtu. (Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha)